

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

NUŠA SIMONČIČ

Besedni vrsti členek in medmet

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Mojca Smolej

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2017

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Teoretični del	2
2.1	Členek in medmet skozi različna teoretska izhodišča	2
3	Praktični del	15
3.1	Medmeti v pravljicah Sapramiška in Kosovirja na letеči žlici:	15
3.2	Členki iz pravljice Sapramiška:	18
3.3	Členki iz pravljice Kosovirja na letеči žlici:	21
4	Sklep	29
	Seznam literature	31

1 Uvod

V diplomskem delu se osredotočam na členek in medmet, ki spadata med nepregibne besedne vrste. Členki so bili pri nas razmeroma pozno opredeljeni kot samostojna besedna vrsta in zato še danes povzročajo težave pri samem določanju. Kot samostojno besedno vrsto jih je leta 1974 v svojem delu *Kratko oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika* prvi opredelil Jože Toporišič. Pred tem so večino členkov prištevali k prislovom. Členek je med vsemi besednimi vrstami najbolj nehomogena skupina. Medmeti so načeloma nepregibne besedne vrste, ki jih najdemo v povedi (stavku), kjer tvorijo pastavek in največkrat izražajo človekovo razpoloženje, posnemajo naravne glasove in tako dalje.

Diplomsko delo sestoji iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu navajam različne teoretične obravnave členkov in medmetov. Zgodovina teorije v delu zajema obdobje od leta 1916, ko je izšla Breznikova *Slovenska slovnica za srednje šole*, do leta 2014, ko je izšla dopolnjena verzija *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (2. izdaja). V empiričnem delu na podlagi izbranega korpusa preverjam v uvodu predstavljene teoretične ugotovitve in sicer na podlagi dveh preučenih pravljic avtorice Svetlane Makarovič. V pravljicah se osredotočam na medmete in členke, ki so v tabelah tudi ustrezno prikazani in nadalje primerno analizirani. V zaključku navajam morebitne težave, katere so se pojavljale v praktičnem delu, in končne ugotovitve zastavljene raziskovalne tematike.

2 Teoretični del

2.1 Členek in medmet skozi različna teoretska izhodišča

Pred izdajo dela *Kratko oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika* leta 1974 so bile besede, ki jih danes uvrščamo pod skupino členkov, večinoma obravnavane kot prislovi. V *Slovenski slovnici za srednje šole* (Breznik 1916, 157) o členki opredeljeni kot prislovi. Breznik je za prislove dejal, da se ne pregibajo po sklonu, osebi, številu in času, kakor to počno imena in glagoli, temveč so prislovi nepregibne besede, ki pojasnjujejo dejanje in lastnosti z ozirom na kraj, čas, način ali vzrok – npr. *Božja moč se kaže povsod. – Smrt vedno za nami hodi. – Kdor je vedno zdrav, je dovolj bogat.*

Prislovi so v *Slovenski slovnici za srednje šole* (Breznik 1916, 157–159) razdeljeni na pet skupin. Breznik jih razdeli v krajevne, časovne, načinovne, vzročne in zaimenske prislove.

1. **Krajevni prislovi** zaznamujejo vprašanje kje (mesto, kjer se kaj godi ali biva); naprimer *tu, tukaj; tam, tamkaj; ondi; drugje; nekje; zunaj* in tako dalje, vprašanje kam (pomikanje ali smer dejavnosti); naprimer *sem, semkaj; tja, tjakaj; drugam, nekam, nikamor; ven; doli; naprej, nazaj* in tako dalje; in vprašanje kod, odkod, dokod (kraj, koder se kaj vrši); naprimer *tod, odtod, dotod; ondod, do ondod; drugod; nekod, od nekod, do nekod; nikoder; povsod* in tako dalje
- Počasi se daleč pride. – Zunaj lep, znotraj slep. – Vsaka pot ne drži domov.
2. **Časovni prislovi** odgovarjajo: 1. na vprašanja kdaj, doklej in odklej (čas, v katerem se kaj godi ali biva; naprimer *sedaj, zdajci, takoj; tedaj, takrat, tačas; nikdar, nikoli, vsekdar; ravnokar, precej, skoro; jutri, drevi, davi; včeraj, sinoči; zgodaj, rano, pozno, davno* in tako dalje; in 2. na vprašanja kolikokrat in koliko časa (ponavljanje ali nadaljevanje kakega dejanja; naprimer *marsikrat, dostikrat, večkrat, nekikrat, velikokrat; včasih, češče; drugič, vnovič, vselej; neprenehoma, neprestano; dalje, skoz in skozi; venomer, zmeraj*).
3. **Načinovni prislovi** odgovarjajo: 1. na vprašanje kako (način ali kakovost dejanja; naprimer *tako, enako, inače, drugače; navzkriž, lahkoma, nalašč, naravnost, narobe, nenadoma, posebej, skrivaj, vedoma, zaporedoma, zastonj, zaman, vznak*); 2. na vprašanje koliko (kolikost ali mero; naprimer *toliko, nekaj, nekoliko; marsikaj, dokaj*;

dosti, dovolj; jako, silno, mnogo; več, manj; precej, premalo, preveč); ter 3. na vprašanja ali in ali ne (poved v stavku kot trdilno, dvomnotrdilno ali nikalno; naprimer *kajpada, seveda, vsekakor; gotovo, res, zares; bržkone, bržčas, menda, morda; ne, nikar, nikakor ne; nemara, jedva, komaj; celo ne; malo ne, kratko in malo ne*. Sem uvrščamo tudi samostalniške prislove (edninske in dvojinske orodnike), kakor *mahom, mahoma; križem, križema; strahom, strahoma; mestoma, skokoma, curkoma, stopoma, sparoma*.

4. **Vzročni prislovi** nam na vprašanje zakaj podajo vzrok nekega dejanja, na vprašanje čemu pa namen; naprimer *zato, zatorej, torej, tedaj; zategadelj, zaradi tega*.
5. **Zaimenski prislovi** so tisti prislovi, ki izhajajo iz kakega zaimka ali zaimskega korena. Zaimenski prislovi se nanašajo drug na drugega in so tako soodnosni (korelativni). Po svojem pomenu so lahko vprašalni (*kje, kam, kod, kdaj, doklej, kako, koliko*), oziralni (*kjer, kamor, koder, kadar, dokler, kakor, kolikor*), kazalni (*tu, tam, tja, tod, tedaj, dotlej, tako, toliko*) in nedoločni (*kje, nekje, kam, nekam, nekod, kdaj, nekaj, kako, nekako, nekoliko*) (prav tam).

Za razliko od členka, ki so ga pred letom 1974 obravnavali kot prislov, je bil medmet vedno enako poimenovan. *Slovenska slovnica* (Breznik 1916, 169) medmete poimenuje kot besedice, ki naznanjajo dušne občutke (žalost, začudenje in tako dalje) ali posnemajo naravne glasove. Medmeti stoje na začetku, na sredi ali na koncu stavka in niso v slovnični zvezi z drugim govorom. Breznik je za medmete navedel naslednje primere: *Oj doli, doli kraljič mlad, nevesta ti je uplenjena, oj Zora ti je ugrabljena. – Urno cepec izpod rok, pika poka, pika pok!* (Vilhar). Kot najosnovnejši medmeti so navedeni primeri *a, ah, ha, aha; o, oh, oj, joj; hm hu; no, fej, juhe; pst, hej; huš, pač, pika, pok, tresk*. Pod drugo skupino pa Breznik (prav tam) navaja tudi kratke izreke in vzklike, ki nimajo nikakršne slovnične zveze z drugim govorom, jih pa včasih uporabimo kot pristne medmete. Ti so: *čuj, čujte; lej, lejte no; hajdi, hajdite; Bog bodi zahvaljen, Bog ne daj; pri moji veri; bes te lopi*.

V *Slovenski slovnici* (Bajec in drugi 1956, 260) so členki obravnavani pri prislovih. Poda nam definicijo, ki prislove ali adverbe opredeli kot nepregibne besede, ki določajo kraj, čas, način, vzrok in mero, v stavku dajejo besedam poudarek ali pa določajo razmerje do celotne misli.

Členek je obravnavan v sklopu poudarnih in miselnih prislovov, s čimer je nakazano, da so se že tedaj zavedali posebnosti členkov. Poudarni prislovi dajejo besedam v stavku večji ali manjši poudarek. Dopolnjujejo lahko tudi take besede, ki samostojno niso stavčni členi. Razdeljeni so

na take, ki besedo določno pokažejo (*prav, ravno, posebno, predvsem, zlasti, nadvse* in tako dalje), besedo dopolnjujejo v obsegu in stopnji (*čisto, prav, pravzaprav, zelo, bolj, najbolj, vse povsem* in podobno), omejujejo obseg (*kvečjemu, skoraj, domala, bliz, še, malodane, kmalu* in tako naprej), kažejo na čustveno osebno razmerje do česa, bodisi kažejo na presenečenje, veselje, pridržek, bodisi na samoumevnost, dopuščanje, nasprotje in tako dalje: *le, vendar, vendarle, pa, že, še, pač, saj* in podobno. Mnogo teh izrazov srečamo tudi v vlogi drugih prislovov, zlasti med miselnimi, v katerih so členki tudi obravnavani. Miselni prislovi izražajo miselno razmerje do celotnega stavka. To razmerje je lahko pritrjevalno – pritrdilnice, nikalno – nikalnice, vprašalno – vprašalnice ali pozivalno – zvalnice. Pritrdilnice nam potrdijo izrečene misli (*da, seveda, kajpada, resda, gotovoda, saj, že, še, že že, pač, torej, tedaj, morda, morebiti, bržkone, najbrž, bržda, nemara* in tako dalje). Nikalnica je ena sama in ta je *ne*. Vsi drugi nikalni izrazi so sestavljeni z njo (*nikjer, nikoder, nikamor, nikdar, nikoli, nikakor* in tako dalje). Med vprašalnice so prišteti *a, ka-li, kajne, jeli, jelite, mar, ali*. Pri zvalnicah se pojavijo izrazi *na, nata, nate, nu, nujta, nujte, lej, lejta, lejte itd* (Bajec in drugi 1956, 260–264).

Avtorji so ohranili skupno ime za členke, s katerimi so poimenovali različne besedice ali le osamljene glasove, ki se uporabljajo samostojno ali pa samo kot navezek drugim besedam. To so *le – tale, le-ta, takle, tistile, le-tisti, tamle, sedajle, prejle; li –* kot navezek pa *ali, jeli, ka-li; si* (Lej si ga no.) – kot navezek pa *bodisi, marsikaj, marsikdo; ga* (Bog si ga vedi); in navezki drugim besedam –*r ali –er* (kdor, kamor, kadar, nikjer, nikar), –*j* (kaj, poslej, kdaj, tedaj), –*da* (morda, seveda, kajneda, skorajda), –*ka-j* (tukaj, tamkaj, semkaj), –*ti* (kajti, anti, niti), *koli* (kamor koli, kjer koli). Te besede nimajo samostojnega pomena, včasih pa dopolnijo (spremenijo) pomen besede ali pomen le-te okrepijo (Bajec in drugi 1956, 264).

Slovenska slovnica členke poimenuje kot nepregibne besede, kadar ne živé več v samostojnem besednem pomenu, marveč so le sestavni deli stalnih rekel ali besed, ki jim včasih dajejo poudarek ali pomensko tančico (Bajec in drugi 1956, 254–256).

Medmet ali interjekcija že vseskozi nosi takšno poimenovanje, zato se tudi v *Slovenski slovnici* to ni spremenilo. V njej so pod poglavjem *Medmeti* povzeti neposredni kriki in vzkliki, ki sodijo v jezik šele zavestno posneti, z jezikovnimi sredstvi oblikovanih glasov ali črk (*a, ah, aha, haha, ajs!, pok pok, hoj, oj oj, joj, jojmene, hm, mhm, av, pst!, klop, klop* in tako dalje). To so izrazi, ki so nametani po povedih kot ponazorilo žive pripovedi, ponazarjajo namreč vzklike, krike, šume, živalske glasove in podobno vedno pa so označeni kot neko odstopanje. Medmeti predstavljajo resničen vtis neoblikovanega krika, zato se tudi stalno spreminjajo. Mi kot

govorniki lahko svoje razpoloženje izrazimo na različne načine in z različnimi občutki, zato je v medmetu težko opredeliti višino glasu, poudarke in melodijo. Prav tako kakor človeške krike jezik posnema tudi različne šume, ropote, poke v naravi, glasove živali in ostalo (*pok, tresk, huš, šviga švaga, žvižg, plosk, škrt, mu, ihaha, kokodak, čiv čiv, kuku, kvak, kru kru*). Ti medmeti so osnove onomatopejske tvorbe besed (Bajec in drugi 1956, 280–281).

Slovensko leksikalno pomenoslovje se loteva tematike leksemov in njihovega pomena v skladnji. Pri pomenih leksemov *Slovensko leksikalno pomenoslovje* ločuje obvezne in možne pomene. Pod obvezne uvrščamo kategorialni in denotativni slovarski pomen, med možne pa konotativni slovarski pomen. H kategorialnemu slovarskemu pomenu uvrščamo slovarski pomen, ki se dotika slovnice in se nanaša na kategorialne pomenske sestavine, kot so vid, spol in drugo, lahko pa tudi na besedotvorni pomen, ki izhaja iz sestavin pomenske podstave (stavčne) povedi (naprimer povedek → dejanje – D, lastnost – L, stanje – S ...). Če se osredotočimo na denotativni pomen, Ada Vidovič Muha (2000) trdi, da jih delimo po vrsti denotata in ločujemo na »klasični« slovarski pomen, ki poimenuje različne vrste, skupine in razrede, ter sporočanje (komunikacijski) denotat, kamor med drugim sodijo tudi medmeti in deloma členki, saj denotat v tem primeru poimenuje govorno dejanje (Vidovič Muha 2000, 29).

Pri določanju in prepoznavnosti kategorialnih pomenskih sestavin neposredno ali posredno izhajamo iz skladijske vloge. Skladijska vloga je namreč tista, ki je zadolžena za določanje kategorialnih lastnosti v besedilu, samostojno pa brez njih ne bi morala obstajati. Besedne vrste so pogojene z obstojem stalnih skladijskih funkcij, kar privede tudi do stalnosti kategorialnih lastnosti. Vsaka beseda v besedilu nosi s svojimi kategorialnimi lastnosti določeno skladijsko vlogo. Glede na različne skladijske vloge je mogoče besedne vrste razčleniti v dve skupini. Delimo jih na stavčnočlenske in nestavčnočlenske. Stavčnočlenske besedne vrste so prvostopenjske in neprvostopenjske besedne vrste. Pod prvostopenjske uvrščamo samostalniško in glagolsko besedo, neprvostopenjske pa razdelimo še na drugostno stopnjo, ki vsebuje prislove okoliščin, in na tretjo stopnjo, ki vsebuje pridevniško besedo ob samostalniku ter neokoliščinski prislov ob glagolu (Vidovič Muha 2000, 29–30). Sama se osredotočam predvsem na nestavčnočlenske besedne vrste, ki se še nadalje ločijo na modifikacijske in slovničnorazmerne, pod katere spadata vezniška in predložna beseda, obe pa sta vezani na razmerje v jezikih. Modifikacija pomeni po *Slovenskem pravopisu* (2001) spremembo, preoblikovanje in prilagoditev. Tu (Vidovič Muha 2000, 31–37) pod modifikacijske besedne vrste uvrščamo medmet in členek, ki v okviru leksemov vzpostavljata povezavo z govornim

dejanjem kot posebne vrste denotatom. Medmet in členek sta glede na skladijsko vlogo nestavčnočlenski besedni vrsti, ki spadata pod denotat – vsebino, vezana pa sta na stavke oziroma na govorno dejanje. Členek lahko poimenujemo kot modificiran stavek, ki nosi vlogo modifikatorja stavka oziroma katerega izmed stavčnih členov. To dejstvo pomeni, da lahko členek stavek preoblikuje – naprimer: *Tudi oče me razume* ali *Oče me tudi razume*. Medmet pa je nasprotno modificiran izraz stavčne povedi in lahko stoji že samostojno – naprimer: *Au! (Zelo) me je zbolelo*.

Denotativni pomen leksema ponavadi slika predmetnost ali pa tudi govorno dejanje. Medmet in členek spadata pod skupino leksemov, katerih denotat je uslovarjeno govorno dejanje, ki nastopa v strukturi stavka. Pri tem pa pride do ločevanja med tema dvema, saj je medmet leksem denotata celovitega govornega dejanja: *Au! 'Zbolelo (me) je'*, členek pa leksem z denotatom, ki nastopa kot sestavina, z dopolnilom drugega govornega dejanja: *Samo oče me razume/ Oče me razume/ Nihče drug me ne razume* (Vidovič Muha 2000, 45–47).

Slovenska slovnica (Toporišič 2004, 445) se loteva tako tematike členkov kot tudi medmetov. Členke ali partikule umešča med nepregibno besedno vrsto, z njimi pa vzpostavlja zveze s sobesedilom, izražamo pomenske odtenke posameznih besed, delov stavka, celih stavkov in povedi ali pa tvorimo skladijske naklone. Prav tako lahko nekatere členke po vlogi približamo veznikom, druge pa prislovom - če smo natančni, kar ena četrtnina členkov enakozvoči z vezniki in prislovi.

Toporišič (prav tam) v svoji slovnici členke razdeli na podlagi dveh kvalifikacij. Smolejeva (2009, 11) meni, da pa se v omenjeni slovnici pojavi težava, saj Toporošič podaja dobeseđen prepis češke delitve nepregibne besedne vrste členska, a tega nikjer ne navede, saj izpusti omembo izvirnika, ki je služil kot gradivo za prevod. Kljub temu, da je delo dobro sestavljeno in da predstavlja neke vrste mejnik v raziskavah členkov, gre tu za dobeseđni prevod češke delitve.

Prva klasifikacija deli členke na: (Toporišič 2004, 445–448)

1. POZIVNE, ki so lahko vprašalni (*Ali si storil, kar si mi obljubil? – Saj si ti Peter, kajne? – A s' bil na vrt', a s' videl smrt?* – a je knjižnopogovorni članek – *Zvoni, mar je kdo umrl?* – mar je zaznamovan članek), zahtevalni ali ukazovalni (*Da mi nisi več prestopila onega praga! – Ko bi ga le kam odneslo! – Le povej že enkrat, kaj misliš storiti! – No, povej, kaj te teži!*), želelni (*Naj živi samostojna Slovenija! – Da bi ga vrag! – Ko bi že bilo konec vsega tega sprenevedanja!*), prepričevalni (*To si pa res lepo povedal. – Resnično lepa ženska je.* Še členki: *Dejansko, saj, v resnici*), zagotavljalni (*Kaj takega dejansko nismo pričakovali od vas. – Pri moji veri je to resnično.* Še členki: *To, garantirano (=zajamčeno)*, nasprotovalni (*Toda, gospodje, to nikamor ne vodi! – Ko je pa vse zaman, ničesar ne bomo dosegli.* Še členki: *vendar, saj*), grozilni (*Saj boš videl, kaj bo iz tega vsega. – Boš že videl, kam te bo to pripeljalo. – Še žal ti bo, da ne greš z nami.*) in očitalni (*Pa bi morali gledati tudi na svoje zdravje.*)
2. VREDNOTENJSKE: razdelimo jih na: 1. skupino naklonskih členkov, ki jih nadalje razdelimo še na gotovostne (*Gotovo dobro spite. – Očitno imate prav. – Igra je bila nesporno dobra. Verjetno se ne motiš. – Najverjetneje smo že prepozni. – Nemara se ne motite. – Navsezadnje smo zaradi tega tu. – Bog vedi, ali je sestrična v Afriki še živa. – Bajje ni umrl naravne smrti.*), primerjalne, popravljalne, domnevalne, merilne ali poudarjalne in na hotenjske (*Nujno se bomo morali kako dogovoriti.*); 2. skupino vrednotenjskih primerjalnih členkov (*Tako rekoč neznosne razmere so bile v taboriščih. – Bila je kakor zgubljena v tistem povojnem vrvežu beguncev na trnavski postaji.*); 3. skupino popravniških členkov (*Na peronu je ostala čisto sama s taboriščno siromaščino vse družine, torej prepuščena samo usmiljenju drugih, srečnejših izgnancev. – Roman, boljše povest, je naletel na lep sprejem.*); 4. skupino domnevalnih členkov, ki jih razdelimo še na nečustvenostne (*Nečedni predlog sem razumljivo zavrnil.*) in na čustvenostne (*To je tako in tako brez vrednosti. – Toda gospodje, kaj to počnete.*); 5. skupino merilnih členkov, ki jih delimo še na nepolnomerne (*Prišli so samo trije.*), polnomerne (*Dobesedno podivjal je.*) in približno merne (*Bilo je okoli božiča.*); ter 6. skupino poudarjalnih členkov (*To so sploh najlepša leta našega življenja. – Že tedaj mi vse to ni šlo v račun.*)

3. ČUSTVENOSTNE: z njimi izražamo presenečenje, čudenje, pomilovanje, pomiritev (*hvalabogu, k sreči, bohlonaj*), razočaranje (*žal, na srečo*) ali strah (*Hvalabogu, da smo od tu odšli ob pravem času. – Bog ne daj, da bi vas odganjali od hiše.*), pozivanje in vrednotenje (*Saj mi ne boste storili žalega! – Na nesrečo sem bil še brez vsega denarja. – Bog varuj, da bi od vas za to jemal denar.*)
4. ČLENKE, KI ČLENIMO OZIROMA HIERARHIZIRAJO BESEDILO OZIROMA NJEGOVE DELE: naznačujejo začetek besedila ali njegovega dela (*No, bom pa še jaz povedal eno šalo. – Ja, pa ne jemljite si tega k srcu, je rekel.*) in členijo besedilo izrecno premočrtno (izražajo lahko naštevanje: *Obenem je stopil še v trgovino. Poleg tega je telefoniral na postajo. Nadalje nas je tudi lepo spremljalo. Končno smo se vsi zadovoljni vrnili domov;* in pa opozarjanje: *Poslal nas je skratka spet domov. – Nasprotno, norčevali so se iz nas. – Slučajno sem bil zraven.*) ali pa sovsebnostno (implikativno), tako da poudarijo nasprotja (*Samo jaz sem za delo.*) oziroma izberejo izraze istega reda (*Tako si govoril na primer ti.*)

Druga klasifikacija zadeva trinajst skupin členkov, ki jih Toporišič (2004, 448–449) razdeli na:

1. navezovalne členke (*A mene nočeš s sabo? – Prosim? – Sicer pa mi je vseeno. – Saj bi res lahko šel z nami!*);
2. členke čustvovanja (*Hvalabogú se mu ni nič zgodilo. – Žal je tako.*);
3. poudarne členke (*Rávnó ti bi moral vedeti. Še: posébnó, zlásti, predvsém, celó...;*);
4. izvzemalne členke (*Prišli so le trije. Še: samó, kómaj, vsáj...;*);
5. presojevalne (*Prišli so takó trije. Še: blízu, skôraj, domála...;*);
6. dodajalne (*Je tudi pametna. Še členki: práv takó, níti, póleg téga...;*);
7. členke zadržka (*Právzaprav je res. Še členki: pàč, sàj, kómaj, žé, sicèr, résda...;*);
8. členke potrjevanja ali soglasja (*Dà, tako je. Še: dejánsko, kájpak, pravilno, rés, sevéda, v resníci, pri môji dúši...;*);
9. členke možnosti in verjetnosti (*Mordà je res. Še: eventuálno, mogóče, nemára, kónčno, brž, verjétno...;*);
10. členke mnenja in domneve (*Bajé so ga videli. Še: menda, denímo, recímo...;*);
11. vprašalne členke (*Ali si ga videl? Še: a, kaj, mar, ki, káj...;*);
12. spodbujevalne členke (so lahko trdilni: *A ga boš pustil pri miru! – Ali boš ubogal! – Da si mi izginil spred oči! – Res ne greš z nami na ples?!* ali pa sovsebnostno nikalni: *Kaj bi jokal, zaradi take malenkosti! – Še odgovarjal mi boš, kakopak!*) in
13. členke zanikanja in nesoglasja (*Ne hodi ven ob tem vremenu! – Nikar oditi! – Figo zna. – Vraga sem videl v tisti megli.* Lahko jih uporabimo tudi v samostojnem zanikanju, t. j. *Si bil tam? – Ne.*).

Medmete Slovenska slovnica (Toporišič 2004, 450) poimenuje kot interjekcijo in trdi, da so to posebna besedna vrsta in v veliki meri besede stavki: *Jo! Oh! Zdravo!* Medmeti so nepregibne

besedne vrste in Toporišič jih kot besede stavki še posebno loči od členkov. Trdi, da je členek lahko stavek samo s hkrati izpuščenim besedilom, ki ga vedno dopolnimo na podlagi tega, kar je bilo prej povedano. Naprimer *Janez gre na ples. – Naj (gre). – Znaš tisto pesem na pamet? – Da (znam)*. V nasprotju s členkom lahko medmet uporabimo samostojno kot pastavek, brez dodatnih misli ali domnevanja. Glasov medmetov pogosto ne izgovarjamo čisto navadno, ampak z vzdihom ali s tako imenovanimi tleski, ob katerih je v glasu prisoten tipičen šum. Veliko medmetov se izgovori z drugače artikuliranim govorom in z različno jakostjo tona govora (govorica je drugače artikulirana, če, naprimer, izražamo negodovanje – *Ah!* ali pa začudenje – *Oho!*).

Toporišič (2004, 451) razdeli medmete na tri vrste:

1. Razpoložensjske: izražajo človekovo razpoloženje (*oh, eh, ih, uh, ah*)
2. Posnemovalne ali onomatopejske: posnemajo naravne šume in gibe (*bim bam* zvoni zvon, *compa compa* zveni neroden korak)
3. Velelne: veleljivo/prepovedujejo/zapovedujejo (*psst, št* – tiho bodi; *šš* (Beži!/Pojdi!))

Medmeti tipa *joj* in *jej* se pogosto pojavljajo v soobliki z drugimi medmeti, tako da se ponavljajo (s stopnjevalno pripono) ali z zaimenskimi dostavki. Lahko jim dodamo še kakšen oblikoslovni členek (tak členek nekako omili medmetov osnovni pomen, tako da je vzdih bolj formalen kot resničen) in potem nastanejo medmeti, kot so: *jojmene, jejmene, jophata, ojejtana* in podobno. Kot zanimiv primer medmetov nastopajo vriski, naprimer: *Juhe!, Hej!, Hija!, Hoj!, Oje!, Juhu!, Juhuhu!* Sem spadajo tudi medmeti: *mmm, hm, mh, fuj, pha, pff, mhm, mda, pfej*. Posebnost teh je poseben ustnični glas, ki se rad poveže z mehkonobnim pripornikom (pripornikom h). Glede glasovne podobe velja za medmete isto pravilo kot za stavke, saj tudi ti nastopajo samostojno. Tudi medmeti imajo lahko različno intonacijo, in sicer padajočo, naraščajočo, zategnjeno ali odsekano, zato medmete razločujemo tudi po pomenu. Glede na to, kako medmet naglasimo, lahko razločimo različne pomenske odtenke. Medmet *a* nam lahko pomensko predstavlja vzklik: *A, lej no, moj brat!* (tu ga izgovorimo zelo visoko); lahko pa nam predstavlja zanikanje, zavračanje: *A, beži beži.* (tu a izgovorimo nizko). Če medmet *a* uporabimo v vprašalnih stavkih, sledi tudi primeren ton govora – govor počasi stopnjujemo, naprimer: *Tragično, a? Vsaka skupina medmetov lahko poimenuje in razloči veliko različnih pomenov, ki jih natančneje določa tonemskost. Za medmete o je najbolj tipična raba v vzklikih, ko z njimi izražamo čustveno podlago vzklika: O mati ... o domovina! Z medmeti o lahko izrazimo tudi presenečenje: O! Mati!* Med zanimivejše medmete spadajo medmeti *u*, s katerimi izražamo

osuplost nad mero ali količino česa: *U, kako pridna si bila*. Medmeti, kot so naprimer *av, ov, uv* in podobno, izražajo nekaj neprijetnega: *Au, boli!* – *Av, moja roka!* Medmeti z značilnim ustničnim soglasnikom tipa *mmm, mhm, hm* in podobno izražajo ugodje, prijetno pričakovanje, odobravanje, naprimer: *Mmmm, kako lep suknjič imaš, Ježek*. Medmeti *mja* in *mda, hmja* so tu, da z njimi izrazimo premor v govoru ali jih uporabimo, še preden začnemo govoriti: »*M - ja*« - *je začel mečkati besede kmetič* (Toporišič 2004: 452 – 456).

V besedilih velikokrat opazimo, da se medmeti ponavljajo in tako besedila popestrijo in tudi obogatijo. Medmete lahko ponovimo v celoti, naprimer: *Hojej, hojej, kaj bo pa zdej!*, lahko jih ponovimo na način izgube ali s prirastkom glasovne prvine, naprimer: *Ojoje joje in prejoj!*, ali pa na način ponovitve s presežno stopnjo, naprimer: *Oh joj mene, sprejojmene!* (Toporišič 2004: 458).

Tako kot je razpoloženskih medmetov več vrst, je tudi posnemovalnih oziroma onomatopejskih veliko. Posnemajo lahko človekovo vriskanje (*Tamkaj fantje vriskajo jujhuhuj.*), ali smeh (*haha, hihi, hahaha, hihhi, hehehe*). S tem nakažemo različne pomene smeha; i v primeru *hihihi* zaznamuje hihitanje, e v primeru *hehehe* hehetanje in škodoželjnost, o v primeru *hohoho* pa ironičnost); lahko nakažemo tudi jok (naprimer jok dojenčkov *ue, ue, ue*); spet tretji posnemajo šume z zvezi z dihanjem (sopihanje, kihanje – *či, hčì, ahčì*; smrčanje – *hrr, rrr*), šume pri pitju (*lok, lok, lok*), mlaskanje (*mlask*), škrtanje (*škrt, škrt, škrt*) in poljube (*pc, mpc*). Med posnemovalne medmete spada tudi živalsko oglašanje, naprimer posnemanje mačke *mijav, mijav*, posnemanje psa *hov, hovhov*, krave *mú*, koze *mê*, ovce *bê*, konja *ihaha* in podobno. Za takšne medmete se ponavadi uporablja glagolske vzporednice: mačka *mijávka*, krava *múka*, ovca *blêja*, koza *meketá*, konj *rezgetá* in podobno. Z medmeti lahko posnemamo tudi glasbene inštrumente, orodje in naprave, naprimer: trobilo *tú tú*, zvon *bìm, bàm, bòm*, ura *tikták*, boben *ròmpompòn*, kladivo *tòk, tòk, tòk* in tako naprej. Ob tem pa ne pozabimo medmete, ki zaznamujejo hkrati slušni vtis in kretnjo predmeta, ki slušni vtis povzroči, naprimer če kaj težkega pade v vodo, slišimo *blùnk*; če pade na tla denar, slišimo *žvènk* ali *cvènk*; topot cokel zveni kot *klòp klòp klòp* in tako dalje. (Toporišič 2004: 458 – 460). Toporišič (2004: 460) ob posnemovalnih medmetih strne, da so ti medmeti pogosto rabljeni v čustveno razgibanem govoru, še posebej v delih za otroke, kjer medmeti poskrbijo za pestro otroško govorico. So odlično ponazarjalno sredstvo, ki našo govorico primerno oživlja in jo dela slikovito in prvotno.

Še zadnja skupina medmetov so velelni medmeti, s katerimi govorec vzpostavlja stik z ogovorjenim, bodisi je to človek, žival ali kaj drugega. Pravi velelni medmeti so tisti, ki

spodbujajo k dejanju ali pa odvrtaajo od njega. Tu lahko omenimo velelnice za ljudi, naprimer: *bàli* ali *bàle* 'pridi'; *čák, počák* 'počakaj, dovoli'; tudi: *Bali no noter, Janez. Počákajta, čajta, volka dva, da bode sonce zahajalo*. Velelne medmete uporabljamo tudi, ko skušamo doseči, da bi otrok zaspal, jedel ali pil: *ája, pápa, káka, lululú* in podobno. Medmeti so lahko uporabljani tudi velelnice za živali, naprimer: konja spravlja v gibanje *í, hí, díjo*; ustavljanje goveda *o, oga, véha, oha, voha, vo, voga* in tako dalje. V zadnjo skupino velelnih medmetov spadajo zvalnice in pozdravi, naprimer *ej, he, e, hej, heja, ohej, hoj, ahoj, u.* »*Ej, prijatelj, kam pa?*« Med pozdrave pa spadajo pozdravi, kot so *dober dán* (okrajšava *dán*), *dobro jútro* (okrajšava *jútro*), *sréčno, klánjam se, na svídenje* (okrajšava *svídenje*), *prósim, hvála* ipd (Toporišič 2004, 460–462).

V *Slovarju slovenskih členkov* se Andreja Žele (2014, 9) loti obravnave členska, kjer se poslužuje funkcijsko strukturalističnega vidika, kar pomeni, da besede opredeli glede na njihovo skladijsko vlogo. Členek je definiran kot nesamostojna skladijskofunkcijska besedna vrsta in tako kot besedilna vrsta oziroma skladijskofunkcijski modifikator nima predmetnega niti slovničnega samostojnega pomena. Je besedna vrsta, ki jo določamo sproti, v konkretni skladnji, in je zato tudi oblikovno nedoločena – nastopa kot stavčni nečlen ali pa kot stavčni moderator. To, da je členek določen šele v konkretni skladnji, pomeni, da mora za pomensko realizacijo členska obstajati tudi konkretno besedilo, kjer dobi členek konkreten skladijski pomen. Členek je torej besedna vrsta oziroma samo funkcijska beseda, ubesedi pa se šele z govornim dejanjem. Opredelimo ga lahko tudi kot strnjeni ubesedeni govorni dogodek, ki je v pomoč zlasti govorečim, ki tako vzpostavijo stik s potencialnim naslovníkom in mu izrazijo odnos do vsebine in povedanega. Na členke lahko gledamo tudi z vidika pomožnih besed, s katerimi lahko poročevalec sporoča kontekst, hkrati pa vanj vnaša čustvene in pomenske odtenke posameznih izrazov. Najpomembnejša moč členkov je njihova pragmatična moč, ki jo uporabljamo v svojem prvem jeziku, členki pa so nedvomno tisti, ki ohranjajo izrazito komunikacijsko (povezovalno) vlogo, zato jih uvrščamo med prvotne nestavčnočlenske konektorje. Povezujejo besedila, so temeljni razmerni modifikatorji v besedilu in izražajo pomene različnih razmerij. Kot modifikatorji posameznega stavčnega členska so tako imenovani stavčnočlenski modifikatorji, kot modifikatorji povedja pa so tudi modifikatorji celotne propozicije oziroma propozicijski modifikatorji. Naklonskost v okviru modifikacijskosti pomenski podstavi povedi omogoča, da je dejavno vključena v upovedovalni proces in sobesedilno priložnostna. Členkovna uporaba tako zavzame kar devet upovedovalnih določitev oziroma modifikacij: istovetnost, možnost, nikalnost, hierarhiziranost, skladijskonaklonskost,

gotovost, stopnjevitost in čustvenost. V vsakem izmed teh primerov se členki sobesedilno povežejo s pomočjo svoje pragmatične moči in nastopajo kot neke vrste sosporočila.

Žele (2014, 10) meni, da je včasih najtežje razločevati členek in medmet, ker lahko za oba trdimo, da spadata pod tako imenovani modifikacijski nestavčnočlenski besedni in besedilni vrsti. Členek je tisti, ki sporočilu pomen spremeni, nasprotno pa ga medmet samo razpoložensko obarva; naprimer: *Primojduš, to je zagotovo tako!* (medmet) nasproti *To je za primojduš tako!* (členek: To je <zagotovo> tako!). Medmetom se bolj približuje tudi intonacija, saj so lahko intonacijsko že samostojne povedi, členki pa so le del povedne intonacije in tako ne pridejo do takšnega izraza kot medmeti. Členki kot skladenjski modifikatorji se delijo na povezovalne (besedilne), izhajajoč iz pragmatičnih okoliščin in so tako posledično vključeni v besedilo, tako da sporočilo predstavimo kot besedilo v sobesedilu, in na naklonske (medosebne) členke, izhajajoč iz sporočanjских razmerij in vplivanj med udeleženci diskurza. Povzeto po definiciji iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika 2 (v nadaljevanju SSKJ2) lahko naklon navedemo kot slovnično kategorijo za izražanje odnosa govorečega do glagolskega dejanja, stanja.

Povezovalne členke lahko razdelimo še na podskupine: dodajalni členki so, naprimer, *celo, kaj šele, izbirni drugače, sicer pa, izvzemalni edino, le sicer (pa)*, navezovalni oziroma nadaljevalni *kakor koli (že), najsihodi, potemtakem, vendarle, vsekakor*, nadomestni *namesto tega, nasprotno*, nasprotovalni *zato pa*, pojasnjevalni *to se pravi, torej*, poudarni *pravzaprav, predvsem, vsaj, zlasti*, povzemalni *skratka, torej* in zastranitveni, naprimer, *mimogrede*. Tudi naklonske členke razdelimo še v štiri večje podskupine: čustvenostni členki so, naprimer, *bogvaruj, končno, začudo, pozivni dejansko, kajne, naj, mar*, vrednotenjski *baje, morda, navsezdanje, takorekoč, verjetno* in členki zanikanja, naprimer, *nikar*. Obe vrsti členkov propozicijo samo modificirajo, zato obe označimo kot modifikatorje. Pri obravnavi členkov se moramo najprej prepričati, ali gre za modifikatorja posameznega stavčnega člena ali modifikatorja povedja (prav tam). Povedje oziroma predikat je po Toporišiču (1975, 214) na izrazni (skladenjski) ravni povedek.

Slovar slovenskih členkov predstavlja razločevanje medmetov in členkov kot dveh različnih modifikacijskih besednih vrst ter tako večinoma ne vsebuje pozdravov in kletvic kot tipičnih medmetov. Slovarju so tri ugotovitve pripomogle k določanju členkov, in te so: 1) ker nimajo samostojnega pomena in oblike, tudi nimajo samostojne vprašalnice, 2) izražajo samo pomen različnih razmerij oziroma različne (splošne) razmerijske pomene, zato imajo lahko znotraj

stavčne povedi ali besedila nedoločeno oziroma prosto/giblivo skladijsko vlogo in 3) kot nestavčnočlenske besede so prvotni oziroma pravi členki oziroma členki, kamor sodijo tudi tako imenovani frazemski členki tipa *tako in tako*, *ne samo*, *še posebej*. V vlogi členska lahko prepoznamo različne besedne vrste, tudi frazeme v členkovni obliki, naprimer: *če hočete*, *konec koncev*, *prava figa* in podobno, kar pa so le členkovne besede oziroma besedne zveze, ki lahko skladijskopomensko nastopajo v členkovni vlogi kot členki (Slovar slovenskih členkov 2014, 10–11).

Členki so v *Slovarju* navedeni po abecednem vrstnem redu, kot primer členska, izvzetega iz *Slovarja*, pa navajam členek *brez šále*. Členek je naveden kot naklonsko čustvenostni in izraža podkrepitev trditve, razlaga pa je podkrepljena z različnimi zgledi: *Brez šále, tako je bilo* |Resno mislim!¹; *Sem že videl take nohte na dvajsetletnicah, brez šále, da te kap* |Mi ni do zavajanja|. Ob členu so navedeni tudi sinonimi²: *rés, résno*; in etimološke osvetlitve³: členek je sestavljen iz predloga *brez* in roditeljske ednine samostalnika *šála* (Slovar slovenskih členkov 2014, 21).

Zdi se, da je *Slovar slovenskih členkov* v nekaterih pogledih malo nenavaden, saj vsebuje tudi tiste členke, za katere bi lahko rekli, da spadajo pod drugo besedno vrsto, ne obravnava pa tistih členkov, ki so v drugih priročnikih navedeni kot členki. Tako *Žele* (Slovar slovenskih členkov 2014, 17) kot členek navaja, naprimer, *àh*, ki izraža zavrnitev in naveličanost (*Ah*, kje neki! *Ah*, beži beži!). Primer *àh* je tu uvrščem pod kategorijo členkov, SSKJ2 in večina drugih priročnikov pa ga uvršča pod medmete, zato lahko pride do nesoglasij. Tako se različno določanje pojavi tudi v primeru *aja*, ki ga *Žele* (prav tam) uvršča pod členke, z razlago izražanja domisleka (*Aja*, zdaj sem se spomnil!) in zavrnitve (*Aja*, nočem!), SSKJ pa ga uvršča pod medmete.

Različno razvrščanje besednih vrst se pojavi v veliko primerih. Precej besed, ki so v *Slovarju* navedene kot členki, je v drugih priročnikih umeščenih med druge besedne vrste. Presenetljivo se zdi tudi, da je beseda *minimum* pri primeru izražanja omejevanja na najmanjšo količino ali mero tu (*Žele* 2014, 40) navadna kot členek (Tista vlada je dosegla absolutni *minimum*. |Najmanj, kar se lahko pričakujel. Sama sem namreč mnenja, da bi morala biti beseda *minimum*

¹ V legendi uporabljenih oznak in ločil ponazarja možne istosporočilne pomensko-skladijske različice.

² V legendi uporabljenih oznak in ločil je uporabljena oznaka *sim*

³ V legendi uporabljenih oznak in ločil uporabljena oznaka E, ki uvaja v etimološko osvetlite

skladenjsko določena kot predmet. Nenavaden je tudi primer besede *mona*, ki je tu (Žele 2014, 41) uvrščena v kategorijo členkov, z razlago izražanja občutja dolgočasnosti, nezavzetnosti (Ti si pa res (ena) *mona*! Vsak lahko upravlja s tabo!). Navedeno je, da je členek konvertiran iz samostalnika *móna*, v SSKJ2 pa je naveden popolnoma enak primer, kjer je uvrščen pod besedno vrsto samostalnik. Menim, da je *Slovar slovenskih členkov* segel še malo globlje od ostalih raziskovanj in se tako ne samo izrecno določanju besednih vrst, bolj posvetil tudi temu, kako beseda v stavčni vlogi stoji in kaj nam s svojim pomenom izraža.

Včasih je težko presoditi, v katero besedno vrsto bi neko besedo uvrstili. Velikokrat se zaradi različnih pristopov pojavijo težave in več možnih rešitev. Tako kot med členki, medmeti, glagoli in drugimi besednimi vrstami, se po mnenju Irene Stramljič Breznik (2014, 31) vidijo nejasne razmejitve tudi med glagoli, členki, prislovi in medmeti, ki nastopajo v množicah različnih primerov, ker se ne ločuje med primarnimi medmeti in tistimi besednimi vrstami, ki lahko prevzamejo vlogo medmetov.

Jasno je, da obstajajo primeri, za katere lahko z gotovostjo trdimo, da spadajo med primarne medmete in členke, za veliko število besed pa lahko v vlogi primarnih medmetov in členkov nastopajo tudi druge besedne vrste, ki prejšnje le nadomeščajo. Irena Stramljič Breznik (prav tam) trdi, da so se že zgodnejše slovnice pri razvrščanju besed v besedne vrste soočale s podobnimi težavami, vzrok česar naj bi bila neizčiščenost teoretičnih stališč o lastnostih posamezne besedne vrste in posledično težavnost razmejevanja med njimi. Navaja pa tudi, da se s podobnimi naravnost izraženimi težavami soočamo tudi v slovnica dvajsetega stoletja.

Najnovejši slovarski priročnik za raziskovanje področja medmeta in členka je dopolnjena in deloma prenovljena izdaja SSKJ2, ki je najobsežnejše in nacionalno najpomembnejše slovarsko delo. Nova izdaja je obogatena z opisi besed in pomenov, ki so prišli v naš jezik po letu 1991 – dodanih je več štiri tisoč petsto slovarskih gesel, ki pričajo o različnih spremembah družbe in pogleda na svet (SSKJ2).

Členki in medmeti so v dopoljnjeni verziji SSKJ2 bolj dodelani, še posebej je potrebno omeniti spremembo pri besedni vrsti členek, saj je ta v SSKJ uvrščen pod besedno vrsto prislov, v SSKJ2 pa so členki uvrščeni v svojo skupino. Slovar je napreden tudi glede novih kvalifikatorjev v medmetni in členkovni rabi – torej, ko druga besedna vrsta nastopa v stavčni vlogi medmeta ali členka. Kljub vsemu napredovanju in večji dodelanosti pa SSKJ2 še vedno

velja za nedosleden priročnik, saj prihaja do težav pri določanju besednih vrst (primer nesoglasja je, ali besedico *da* uvrščamo pod besedno vrsto členek ali veznik).

3 Praktični del

V praktičnem delu preučim dve pravljici avtorice Svetlane Makarovič, in sicer *Sapramiško* in *Kosovirja na leteči žlici*. Raziskovanja in uvrščanja v ustrezno vrsto se lotevam na podlagi gradiva SSKJ2 in Slovarja členkov, saj sta to najnovejša in najuporabnejša vira za raziskovanje na tem področju. Za analizo medmetov uporabljam Toporišičevo razdelitev na razpoloženske, posnemovalne in velelne medmete, omenjeno analizo pa dopolnjujem z gradivom iz SSKJ2 in drugih tovrstnih priročnikov.

3.1 Medmeti v pravljicah Sapramiška in Kosovirja na leteči žlici:

Medmet	Vrsta medmeta
Ugriznila je v lešnik – in <u>au, au!</u>	Razpoloženski – izraža telesno bolečino
<u>Gorje</u> , meni, <u>gorje</u> , je zastokala.	Razpoloženski – izraža čustveno prizadetost
<u>O</u> , imeti lešnike, ki jih ne moreš jesti, <u>o!</u>	Razpoloženski – izraža začudenje, zadovoljnost, občudovanje
Veverica, <u>ahoj!</u>	Razpoloženski – izraža opozorilo (pri klicanju na daljavo)
<u>Jo</u> j, če pride medved, jo je zaskrbelo.	Razpoloženski – izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost
<u>Hopla</u> , glej jo, veverico!	Razpoloženski – izraža spodbudo pri skoku
<u>Oh</u> , oprsti, <u>veš</u> ...Hotela sem te nekaj prositi!	Oh – razpoloženski – izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost Veš – izraža opozorilo na povedano
Reklo je: » <u>Trrrr – vrrrr</u> « - in lešnika ni bilo več.	Posnemovalni – posnema glas pri padcu, ropotu, streljanju
<u>Regl, regl...</u>	Posnemovalni

<u>Ježeš</u> , nikar no ne govori tako!	Razpoloženski –izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost
<u>Uh</u> , sovražim te! je zajokala.	Razpoloženski – izraža nejevoljo
Gotovo bo <u>bobo</u> bolelo.	Posnemovalni
<u>Mmm</u> , mmmiš!!	Posnemovalni – izraža občudovanje, zadovoljnost
<u>O</u> , jebelacesta!	Razpoloženski – izraža zadovoljnost, občudovanje
<u>O</u> , tristo sapramišjih vragov!	Razpoloženski
<u>O</u> , <u>gorje</u> , <u>gorje</u> , meni zadaj in na vekomaj!	Razpoloženski
<u>Uuuu</u> , <u>buuu</u> , jaz sem straaah!	Posnemovalni
<u>I</u> , kdo neki! Vrabcí vendar!	Razpoloženski – izraža zadovoljnosti pri ugotovitvi
Jaz, <u>smrk</u> – ker sem lačna, <u>smrk</u> – ker sem prišla ob tri lešnike.	Posnemovalni
<u>Alo</u> , greva!	Velelni – izraža ukaz, spodbudo
Pa bodi jezen, <u>prava reč</u> , se je namrdnila.	Razpoloženski – izraža neprizadetost, omiljevanje (ekspresivno, v medmetni rabi, s prilastkom)
Obrni ročaj, <u>trop</u> !	Posnemovalni
<u>Grrrrr</u> !	Razpoloženski
Reкло je » <u>aaaaahaaaao</u> !«	Posnemovalni
<u>Jo</u> ! <u>Groza</u> ! <u>Uh</u> ! <u>Fej</u> ! je javknila Glili.	Razpoloženski Jo – izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost Groza – izraža strah, močno ogorčenje Uh – izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost

	Fej – izraža zoprnost, gnus
<u>Pst</u> , prismoda, zbudila ga boš!	Velelni – izraža opozorilo, da naj bo kdo tiho
<u>Hohoho</u> , sram? se je zakrohotal oblak.	Posnemovalni – posnema glas pri smejanju
<u>Smuk!</u> – <u>frk!</u> – sta bila zunaj.	Posnemovalni – izraža hiter premik, skok
In črnega oblaka ni bilo več, <u>haha!</u>	Posnemovalni – posnema glas pri smejanju
Snedel ga je beli – <u>ham!</u>	Posnemovalni – izraža nagel prijem z ustri
<u>Uhuhuuu huhu!</u>	Posnemovalni – posnema glas sove
<u>Huču su mu plusutuu.</u>	Razpoloženski
<u>Ooochochoo!</u>	Razpoloženski – izraža zadovoljnost pri domisleku, dognanju, najdenju
<u>Aahaahahahaa.</u>	Posnemovalni – posnema glas pri smejanju
<u>Hihihih!</u>	Posnemovalni – posnema glas pri smejanju
<u>Čof!</u>	Posnemovalni – posnema zamolkel glas pri padcu, udarcu
<u>Kivik, kivik!</u>	Posnemovalni – posnema glas pribe ali nekaterih drugih ptic
Vidva, <u>hej!</u>	Razpoloženski – izraža opozorilo (pri nagovoru)
<u>Kčihhhhh!</u>	Posnemovalni
<u>Živijo!</u>	Pozdravni – izraža pozdrav
<u>Hop</u> reče in pes skoči na palico!	Velelni – izraža spodbudo pri skoku
<u>Rsk!</u> <u>Rsssk!</u>	Posnemovalni – posnema glas pri prelomu, pretrgu, trenju
<u>Mir!</u>	Velelni – izraža začudenje, zavrnitev

<u>Adijo!</u> sta klicala kosovirja.	Pozdravni – izraža pozdrav pri slovesu, zbogom
<u>Prosim</u> , skobacaj se na noge in mi pomagaj, je rekla.	Pozdravni – izraža vljudnost pri nagovoru (nedovršnik v medmetni rabi)
<u>No</u> , daj!	Velelni – izraža spodbudo, poziv
<u>Mmn</u> , mnjaaam.	Posnemovalni – izraža občudovanje, zadovoljnost, domislek
<u>Uh</u> , slabo.	Razpoloženski – izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost
<u>Aaa</u> , torej take vrste dežnik je bil to!	Razpoloženski – izraža začudenje
<u>No</u> , reci kaj!	Velelni – izraža spodbudo, poziv
<u>Oh</u> , midva sva radovedna, seveda, in zato potujeva, ampak nisva nameravala ravno v Sovirijo, <u>veš</u> .	Oh – razpoloženski; izraža čustveno prizadetost, zaskrbljenost Veš – razpoloženski; izraža opozorilo na povedano

3.2 Členki iz pravljice Sapramiška:

Sapramiška, zdaj pa <i>le</i> .	Le – izraža spodbudo, poziv
Jaz že vem, vi pa še <i>ne</i> .	Že – izraža obstajanje dejanja, stanja, pred časom govorjenja Pa – izraža zavrnitev s popravkom Še – izraža nadaljevanje trajanja, obstajanja česa Ne – zanika trditev prejšnjega stavka
Zob se je hudo zamajal, ampak <i>mogoče</i> se bo spet zarasel.	Mogoče – izraža možnost uresničitve Spet – poudarja nasprotje (v členkovni rabi)
Jedrce <i>že</i> , mmm, lupine pa <i>ne</i> .	Že – za izražanje pridržka, ki ga utemeljuje drugi stavek Ne – zanika trditev prejšnjega stavka

Sapramiško je postajalo <i>že</i> malce strah.	Že – izraža da dejanje, stanje, nastopi prej, kot se pričakuje
<i>Nič</i> . Vse tiho.	Nič – izraža popolno zanikanje količine ali mere
Odgovoril ji je <i>samo</i> odmev.	Samo – izraža omejenost na navedeno
Kaj se <i>pa</i> to pravi?	Pa – v vprašanjih ponavadi izraža ugibanje
<i>Ne</i> jezi se, no, je ljubeznivo rekla Sapramiška.	Ne – s povedkom zanika glagolsko dejanje
Če dovoliš, bom <i>že</i> sama vedela, kdaj naj se jezim in kdaj <i>ne</i> .	Že – izraža pripravljenost na kako dejanje Ne – zanika trditev
Hotela sem te nekaj prositi. <i>Namreč</i> , če bi mi hotela pregrizniti tale lešnik.	Namreč – za utemeljevanje, pojasnjevanje pred povedanega
<i>A</i> lešnik?	A – uvaja vprašanje
<i>Ne</i> lešnik, zob.	Ne – izraža nasprotje, izključevanje
Ježeš, <i>nikar</i> no ne govori tako, se je zgrozila regica.	Nikar – krepi prepoved ali željo, da se kaj ne zgodi (z zanikanim velelnikom ali želelnikom) Ne – zanika glagolsko dejanje
Morala boš k zobozdravniku. To <i>pa že ne</i> , se je uprla Sapramiška.	Pa – izraža zavrnitev s popravkom Že – izraža zadostnost navedenega ne glede na drugo mogoče Ne – izraža nasprotje z drugim stavčnim členom
Sapramiška, <i>ne</i> bo drugače.	Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Gotovo</i> bo bobo bolelo.	Gotovo – izraža prepričanost o čem
In <i>že</i> je doktor Detel priletel k sapramiški.	Že – izraža obstajanje dejanja do navedenega časa ali v njem
Kdo <i>pa</i> je ta strahopetna miška?	Pa – v vprašanjih ponavadi poudarja ugibanje
<i>Skoraj</i> bi se pozabila zahvaliti Detlu in regici!	Skoraj – izraža, da je (bilo) dejanje blizu urenitvenja
<i>Pa</i> hvala!	Pa – poudari druge stavčne člene
Kaj ti <i>pa</i> je?	Pa – poudarja ugibanje (navadno v vprašanjih)

<i>Kar</i> požri me, ampak potem boš <i>tudi</i> ti zastrupljena in boš poginila, tako kot jaz zdajle.	Tudi – izraža dodajanje ali navezovanje Kar – izraža poljubnost stvari, pojava
Kot lahko joče <i>samo</i> lačna, opeharjena miška.	Samo – izraža omejenost na navedeno
Ves travnik je bil <i>že</i> prepojen z njenimi solzami, pa je <i>še kar</i> jokala.	Že – izraža obstajanje dejanja pred časom govorenja ali v njm Še – izraža nadaljevanje, obstajanje česa Kar – izraža poljubnost stvari, pojava
<i>A</i> nisem grozen, <i>kaj</i> ?	A in kaj – uvajata vprašanje
<i>Šele</i> tu si je upala oddahniti.	Šele – izraža, da je čas, v katerem dejanje nastopi, poznejši, kot se pričakuje:
Miška je drobila za njim in <i>še</i> vedno smrkala.	Še – izraža nadaljevanje, obstajanje česa
Brž si jih naberi, kajti to so čarobni lešniki, ki zorijo <i>samo</i> nekaj minut.	Samo – izraža omejenost na navedeno
<i>Že</i> je začela svetloba okoli grma temneti, <i>že</i> je grm začel izginjati.	Že – izraža, da je čas, v katerem dejanje nastopi, zgodnejši, kot se pričakuje
<i>Seveda</i> , strahec, <i>seveda</i> me je strah, se je delala miška prestrašeno, adijo, pa <i>še kaj</i> pridi.	Seveda – izraža soglasje, pritrditev brez pridržka Še – izraža nadaljevanje, obstajanje česa Kaj – naklonski členek (izraža pričakovanje ali željo)
Za miške <i>že</i> , meni Grizelda.	Že – izraža gotovost, prepričanost glede česa
<i>Seveda</i> , za miške, pravi Grizelda.	Seveda – izraža soglasje, pritrditev brez pridržka
<i>Le</i> za mišjo dlako manjka, pa boš postala domišljava.	Le – izraža omejenost na navedeno
Nisem domišljava, ugovarja Sapramiška, <i>samo</i> tako lepo je biti najsreč...	Samo – krepi nasprotje s prej navedenim

3.3 Členki iz pravljice Kosovirja na leteči žlici:

<i>Nikar spet ne zaspí.</i>	Nikar – krepi prepoved ali željo, da se kaj ne zgodi (z zanikanim velelnikom ali želelnikom) Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Ali me ne bi pustila pri miru?</i>	Ali – uvaja vprašanje Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Spal pa le ne boš več.</i>	Pa – izraža zavrnitev Le – krepi nasprotje s prej povedanim Ne – zanika glagolsko dejanje Več – izraža prenehanje dejanja ali stanja
Kosovirji se <i>namreč</i> delijo na radovedno in neradovedno vrsto.	Namreč – utemeljuje in pojasnjuje prej povedano
<i>Mogoče se nikoli več ne vrnem.</i>	Mogoče – izraža možnost uresničitve Ne – zanika glagolsko dejanje
Če hočeš leteti z menoj, <i>prav</i> .	Prav – izraža soglasje, privolitev
Obrni <i>torej</i> ročaj svoje žlice proti severojugovzhodu.	Torej – izraža navezovanje na prej povedano
<i>Najbrž</i> je utrujen, je omislil Gal.	Najbrž – izraža precejšno verjetnost
In če je utrujen, bo <i>gotovo</i> zazehal.	Gotovo – izraža prepričanost o čem
Glal je premišljeval, skozi katero luknjo <i>naj</i> smukne vanj, pa so se <i>že</i> vse štiri zaprle.	Naj – izraža ugibanje Že – izraža, da dejanje, stanje, nastopi prej, kot se pričakuje
Oblak je <i>tudi</i> zazehal.	Tudi – izraža dodajanje ali navezovanje
Glili... <i>ne</i> bom te več vlekel za uhlje, <i>samo</i> oglasi se.	Samo – izraža svarilo Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Samo</i> brž.	Samo – izraža ukaz, svarilo
Prebavil vaju bom, <i>pa</i> bo.	Pa – poudarja povedek
Glili pa tako bel, da bolj bel <i>sploh</i> ne bi mogel biti.	Sploh – poudarja zanikanje (v nikalnih stavkih) Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Pa</i> umriva, je rekel na glas in zazehal.	Pa – poudarja povedek

Zehaj <i>tudi</i> ti.	Tudi – izraža dodajanje
Vzšla je luna in spremenila sneg v srebro, <i>vsaj</i> videti je bilo tako.	Vsaj – izraža omejevanje na določen stavčni člen
Ampak kosovirja tega <i>sploh</i> nista videla, ker sta spala, in to <i>torej sploh</i> ni važno, <i>vsaj</i> dokler spita.	Sploh – poudarja zanikanje (ponavadi v nikalnih stavkih) Torej – izraža navezovanje na prej povedano Vsaj – izraža omejevanje na najmanjšo količino ali mero
To je bil travnik snežnih sov in se je <i>tudi</i> tako imenoval, <i>samo</i> da Glili in Glal tega nista mogla vedeti.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje Samo – izraža omejenost na navedeno dejanje
To čudno pesem si je prepevala <i>še in še</i> in prhutala.	Še in še – izraženo ekspresivno, v pomenu: To čudno pesem si je <u>zelo velikokrat</u> prepevala.
Dobro, da sta mala kosovirja trdno spala, sicer bi se <i>gotovo</i> ustrašila.	Gotovo – izraža prepričanost o čem (v členkovni rabi)
Zaradi snega sove <i>skoraj</i> ni bilo videti.	Skoraj – izraža precejšnje približevanje določeni polni meri
Ali <i>naj</i> ju požrem?	Naj – v vprašalnih stavkih izraža ugibanja, omahovanja (členica s povednim naklonom)
Če ju požrem, se bom morala <i>najbrž kar</i> naprej smejati.	Najbrž – izraža precejšnjo verjetnost Kar – izraža poljubnost stvari, pojava
Kosovirija je <i>vendar</i> daleč odtod.	Vendar – poudarja povedano nasploh
Sove so naše daljne sorodnice, <i>ali ne? No</i> , to drži.	Ali ne – uvaja vprašanje No – izražanje obotavljanje, ne popolnoma prostovoljno privolitev
<i>Ali</i> na vajinih žlicah še zorijo padarižniki?	Ali – uvaja vprašanje
<i>Že</i> dolgo jih nisem jedla.	Že – izraža, da je čas, v katerem dejanje nastopi, zgodnejši, kot se pričakuje
Kosovirski paradižniki so <i>res</i> nekaj posebnega.	Res – izraža podkrepitev trditve

Se <i>ne</i> bo <i>niti</i> ozrl.	Niti – krepi zanikanje s poudarjenim izključevanjem Ne – zanika glagolsko dejanje
Radi bi videli, ali bo padel na tla ali kakšnemu kosovirju na glavo, je dodala Glili, <i>razen</i> tega jih <i>pa</i> zanima <i>sploh</i> vse in -	Razen – izraža izvzemanje Sploh – izraža splošno veljavnost povedanega Pa – izraža dodajanje
<i>Tudi</i> si lahko mislim, kateri vrsti pripadata vidva.	Tudi – izraža podkrepitev trditve
Oh, midva sva radovedna, <i>seveda</i> , in zato potujeva, ampak nisva nameravala <i>ravno</i> v Sovirijo, več.	Seveda – izraža samoumevnost trditve Ravno – poudarja pomen besede, na katero se veže
<i>Prav</i> , povedala bova.	Prav – izraža soglasje, pritrditev (v členkovni rabi)
Sprašujem jaz, <i>ne pa</i> ti.	Ne pa – izraža zavrnitev
No, <i>torej</i> , kako je bilo s tistim oblakom?	Torej – izraža navezovanje na prej povedano
Zazdelo se jima je, da vidita v snegu dremajočo snežno sovo – ampak <i>najbrž</i> se jima je <i>res</i> samo zdelo.	Najbrž – izraža precejšnjo verjetnost Res – izraža podkrepitev trditve Samo – izraža omejenost na navedeno dejanje
Sto ur <i>prav gotovo še ne</i> letiva.	Prav gotovo – izraža prepričanost o čem (v členkovni rabi) Še - izraža, da se (pričakovano) dejanje ali stanje do trenutka govorjenja ne uresniči Ne – zanika glagolsko dejanje
Zavpil je: » <i>Le</i> čakaj, smrklja.«	Le – izraža spodbudo, poziv
Glal je bil <i>tudi že</i> tik nad vodno gladino.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje Že – izraža, da dejanje, stanje nastopi prej, kot se pričakuje

Kaj <i>pa</i> je <i>sploh</i> bilo?	Sploh – poudarja pomen besede, na katero se nanaša (navadno v vprašalnih, odvisnih stavkih) Pa – poudarja ugibanje (navadno v vprašanjih)
Padla sem ven, <i>ne</i> ?	Ne – izraža domnevo, ugibanje (v vprašalnih stavkih)
<i>Predvsem</i> ni bilo snega.	Predvsem – izraža, da je kaj po pomembnosti na prvem mestu
Bolj majhen <i>sicer</i> , mladič.	Sicer – za dopolnjevanje, pojasnjevanje povedanega
Krokodli so <i>vendar</i> grozno nevarni, je šepetala Gili.	Vendar – poudarja samoumevnost povedanega
Moraš mi pomagati in se <i>tudi</i> drgniti ob drevo.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje
Ampak Glala je tačka <i>čisto zares</i> zelo bolela.	Čisto zares – izraža podkrepitev trditve
Kar požri me, saj se <i>tako in tako</i> ne morem braniti.	Tako in tako – izraža način, ki je znan, a se noče, ne more imenovati (ekspresivno) Kar – izraža poljubnost stvari, pojava Ne – zanika glagolsko dejanje
Jutri bo <i>že</i> bolje.	Že – izraža, da je čas, v katerem dejanje nastopi, zgodnejši, kot se pričakuje
In <i>sploh</i> , ali je bilo treba iz Kosovirije?	Sploh – poudarja pomen besede, na katero se nanaša
Treba <i>ravno</i> <i>ne</i> .	Ravno – izraža rahlo omejitev Ne – zanika glagolsko dejanje
Najprej <i>sploh</i> ni vedel, kje je.	Sploh – poudarja zanikanje (v nikalnih stavkih)
Zdaj se je Glal vsega spomnil in spomnil se je <i>tudi</i> , da bi ga morala <i>pravzaprav</i> boleti šapa.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje

	Pravzaprav – izraža ugotovitev, spoznanje resničnega stanja
<i>Sploh</i> ga ni več bolela, <i>niti</i> najmanj.	Sploh – izraža ugotovitev, spoznanje resničnega sveta Niti – krepí zanikanje, s poudarjenim izključevanjem
Zastrup – pa <i>menda</i> nočeš reči, da -	Menda – izraža domnevo
Zastrupljena, prava reč, bo <i>že</i> bolje.	Že – izraža pripravljenost na kako dejanje
Vsako noč Tutaja koga piči, nekoč bo <i>tudi</i> mene.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje
<i>Nič</i> , jaz sem ptič.	Nič - izraža nebivanje stvari, pojava v situaciji, kot jo nakazuje sobesedilo (zaimek v členkovni rabi)
<i>Ne</i> razumem.	Ne – zanika glagolsko dejanje (s povedkom)
Ali si znorel <i>ali</i> kaj?	Ali kaj – uvaja vprašanje
<i>Ne</i> bo se več zbudila, je neprizadeto rekel Kivik, <i>razen</i> če bi kdaj kihnila.	Ne – zanika glagolsko dejanje (s povedkom) Razen – izraža izvzemanje
<i>Niti</i> z repom ni ganila.	Niti – krepí zanikanje s poudarjenim izključevanjem
<i>Mogoče</i> je imel prismojeni ptič prav.	Mogoče – izraža možnost uresničitve
Glal, ne obupuj, saj <i>morda</i> se <i>le</i> zgodi.	Morda – izraža ne popolno prepričanost o čem Le – izraža popolno omejenost na navedeno dejanje
<i>Samo</i> enega je enkrat utrgal.	Samo – izraža omejenost na navedeno
Za paradižnike se <i>sploh</i> ni zmenil.	Sploh – poudarja zanikanje (v nikalnih stavkih)
<i>Samo</i> kako?	Samo – poudarja ugibanje (z vprašalnim zaimkom ali prislovom)
Proti jutru je Glal <i>le</i> malo zadremal.	Le – izraža omejenost na navedeno
Lepi se mi zdijo <i>pravzaprav</i> <i>samo</i> kosovirji.	Pravzaprav – poudarja trditev Samo – izraža omejenost na navedeno

<i>Ne, nočem.</i>	Ne – izraža zanikanje, zavrnitev
<i>Le kako bi jih pripravili h kihanju?</i>	Le – poudarja ugibanje (ponavadi v vprašalnih stavkih)
<i>A to je tisti?</i>	A – uvaja vprašanje (pogovorno)
Bil je precej podoben Cepetalu, <i>samo</i> precej večji.	Samo – izraža nasprotje s prej povedanim (v vezniški rabi)
Čakaj <i>vendar</i> , <i>ne</i> priganjaj me tako.	Vendar – izraža nejevoljo, nestrpnost Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Mogoče</i> je veter to pesmico slišal, <i>mogoče</i> pa <i>tudi ne</i> – <i>vsekakor</i> je postajal vedno tišji.	Mogoče – izraža možnost uresničitve Tudi – poudarja zanikanje (v nikalnih stavkih) Vsekakor – izraža popolno prepričanost o čem Ne – zanika glagolsko dejanje
Ali jaz? Ti, <i>seveda</i> , hočem reči vse tri.	Ali – uvaja vprašanje Seveda – izraža samoumevnost trditve
<i>Tudi prav</i> , je rekla in jima ponosno pokimala.	Tudi prav – izraža privolitev, soglasje (prislov v členkovni rabi)
Nič ne pravim, <i>samo</i> vprašal sem, če ga vidita.	Ne – zanika glagolsko dejanje (s povedkom) Samo - izraža nasprotje s prej povedanim
I, kdo <i>neki</i> , Vrabcu <i>vendar</i> .	Neki – poudarja ugibanje (za vprašalnim zaimkom ali prislovom) Vendar – poudarja povedano nasploh
<i>Tudi</i> vrabčje, <i>predvsem</i> vrabčje mesto.	Tudi - izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje Predvsem – izraža omejevanje na najpomembnejše
<i>Pravzaprav</i> sta mi malo podobna, je pripomnila.	Pravzaprav – izraža ugotovitev, spoznanje resničnega stanja

Jaz sem <i>prav gotovo</i> lepša.	Prav gotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi)
<i>Sploh</i> ga nista slišali.	Sploh – izraža ugotovitev, spoznanje resničnega sveta
Tja greva, <i>seveda</i> .	Seveda – izraža soglasje, pritrditev brez pridržka
Pa je bilo Cepetalo okoli polnoči <i>le</i> majčkeno utrujeno.	Le – izraža omejenost na navedeno
Glili in Glalu pa <i>še</i> malo ni bilo do spanja, posebno Glili <i>ne, seveda</i> ta se je naspala.	Še – izraža nadaljevanje trajanja, obstajanja česa Pa – poudarja nasprotje (veznik v členkovni rabi) Seveda – izraža samoumevnost trditve Ne – zanika glagolsko dejanje
Ko so se zbudili, so si <i>sicer</i> voščili »dobro jutro«, jutro pa ni bilo posebno dobro.	Sicer – izraža razmere ali stanje ob drugih, drugačnih priložnostih
In <i>res</i> , Vohljaček in Cepetalo sta se <i>kar</i> naprej ozirala skozi okno.	Res – opozarja na trditev v dostavku Kar – izraža poljubnost stvari, pojava
<i>Da</i> , če si ju natančno pogledal, si lahko videl, da imata <i>celo</i> nekam preplašene oči.	Da – izraža podkrepitev trditve Celo – stopnjuje povedano z dodatno močnejšo ali nepričakovano trditvijo
Ob takem vremenu zmeraj pride, je <i>prav</i> tako tiho odvrnil Voljaček.	Prav – izraža odsotnost kakršnekoli omejitve (prislov v členkovni rabi)
Prišla bo, <i>zagotovo</i> .	Zagotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi)
<i>Le</i> čakajta, se bom pa <i>še</i> z vama pomenila.	Le – izraža omejenost na navedeno Še – izraža nadaljevanje trajanja, obstajanja česa
Nehaj se že sklanjati čez rob, jo je nahrulil, <i>menda</i> bi rada spet zletela ven.	Menda – izraža domnevo
<i>Gotovo</i> misliš, da si <i>ne vem kako</i> lepa.	Gotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi)

	Kako – izraža podkrepitev trditve (v členkovni rabi)
Ta mačka je bila <i>prav gotovo</i> ena izmed pametnih.	Prav gotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi)
Zakaj <i>pa</i> jih sadi v zemljo?	Pa – poudarja ugibanje
Meni je <i>sicer</i> zaradi paradižnika vseeno.	Sicer – izraža razmere ali stanje ob drugih, drugačnih priložnostih
Glili je sedla v žlico, Glal za njo – <i>pa</i> sta se spustila na vrh k paradižnikom.	Pa – za navezovanje na prej povedano (eliptično)
<i>Res</i> , bil je njegov znanec Kivik.	Res – izraža podkrepitev trditve
To je moj znanec, <i>nikar</i> ga <i>ne</i> požri, je zaprosil Glal.	Nikar – krepi prepoved ali željo, da se kaj ne zgodi (z zanikanim velelnikom ali želelnikom) Ne – zanika glagolsko dejanje
Glal je mačko <i>prav</i> prijazno gledal in prosil.	Prav – poudarja trditev (prislov v členkovni rabi)
In <i>sploh</i> , kaj počneš tukaj?	Sploh – poudarja pomen besed, na katere se nanaša
<i>Čisto</i> taka je kot vajina in <i>tudi</i> paradižniki so na njej.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje Čisto – gre za poudarjanje, da se trditev v največji mogoči meri sklada z resničnostjo
<i>Gotovo</i> je moja!	Gotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi)
<i>In</i> sem padla iz nje in v reko, <i>ne</i> , Glal?	Ne – izraža ugibanje, domnevo (ponavadi v vprašalnih stavkih) In – za izražanje začudenja, presenečenja, nejevolje (v členkovni rabi)
No, pojdite <i>že</i> , je zaklicala.	Že – izraža nejevoljo, nestrpnost v pozivu (ekspresivno, navadno z velelnikom)
<i>Samo</i> nehaj <i>že</i> s tem.	Samo – izraža grožnjo, svarilo

	Že – izraža nejevoljo, nestrpnost v pozivu (espresivno, navadno z velelnikom)
Še leteti <i>ne</i> znajo.	Še – izraža, da se (pričakovano) dejanje ali stanje do trenutka govorjenja ne uresniči Ne – zanika glagolsko dejanje
Pomisli, ljudje <i>tudi</i> letijo.	Tudi – izraža razširitev veljavnosti trditve na istovrstni stavčni člen ali dodajanje, navezovanje
Jaz mislim, da se nočejo, <i>morda se pa ne</i> znajo?	Morda – poudarja nasprotno trditev (v retoričnem vprašanju) Pa – poudarja nasprotje (z vezniki v členkovni rabi) Ne – zanika glagolsko dejanje
<i>Gotovo</i> so podobna temule. <i>Sploh</i> nisem več radoveden.	Gotovo – izraža prepričanost o čem (prislov v členkovni rabi) Sploh – izraža ugotovitev, spoznanje resničnega sveta

4 Sklep

Praktičnega dela sem se lotila na podlagi Slovarja slovenskega knjižnega jezika 2 (v nadaljevanju SSKJ2) ter Slovarja slovenskih členkov, saj je to najnovejše gradivo za raziskovanje na tem področju. V nekaterih primerih se je pojavilo nesoglasje med priročniki, zato sem pri razlagi uskladila različne vire. Naprimer: v stavku *Spal pa le ne boš več* je členkov veliko. Nesoglasje med priročniki se je pojavilo pri členu *več*, ki ga SSKJ2 sploh ne navaja pod besedno vrsto členek, temveč ga prišteva pod prislove. Tako se mi je zdelo smiselno uporabiti razlago iz Slovarja členkov, ki členek navaja kot samostojno besedno vrsto, z razlago izražanja dejanja ali prenehanja dejanja. Na podlagi več primerov torej lahko sklenem, da SSKJ2, žal, velja za nedosleden vir raziskovanja na področju členka in medmeta.

Dejstvo, da je bila besedna vrsta medmet vedno poimenovana kot medmet, poimenovanja za členek pa so se razvijala postopoma (od prislova dalje), pripomore k še večji zapletenosti določanja členkov in razreševanja nekaterih dilem pri razvrščanju v skupine. Pri praktičnem

delu sem velikokrat naletela na težave pri uvrščanju členkov, saj nisem bila povsem prepričana, ali ti členki spadajo med prislove, veznike, členke ali celo med medmete. Pri razvrščanju medmetov v skupine pa nisem naletela na kakšne večje ovire. Z nekaj dilemami sem se srečala le pri tipu besednih zvez *dober dan* in *lahko noč*, saj nisem bila popolnoma prepričana, ali bi jih uvrstila med medmetne ali členkovne pragmatične frazeme. Nazadnje sem sklenila, da jih uvrstim v skupino medmetnih pragmatičnih frazemov, saj lahko nastopajo tudi kot samostojni stavki, hkrati pa jih tudi Toporišič (2004, 462) uvršča med medmete – natančneje med pozdrave (*Dober dan, dobro jutro, dober večer, lahko noč* in tako dalje), kar pomeni, da so to medmeti za vzpostavitev medčloveškega družabnega stika.

Pri členkih so se težave pojavljale pri primerih besed pa, da in saj, saj so te besede zelo dvomljive in se jih lahko skladijsko uvršča v različne kategorije besed. Po mnenju Smolejeve (2015, 677) nam jezikoslovni priročniki in razčlenjevalniki ponujajo različne odgovore. To je tu pričakovano, saj gre v vseh primerih za lekseme, ki so večfunkcijski. Pri različnih primerih sem si v spletnem gradivu SSKJ2 pomagala tudi s kvalifikatorjem v medmetni oziroma členkovni rabi, saj so tako besede, ki so prvotno postavljene v besedno vrsto veznika oziroma prislova, lahko rabljene tudi v členkovni oziroma medmetni rabi. V SSKJ2 so tako navedeni tudi primeri za takšne vrste besed, ki jih je sicer težje uvrstiti. Kljub temu, da je SSKJ2 že precej dopolnjen oziroma izpopolnjen vir, sama menim, da je še veliko dvomljivih primerov, ki še vedno dopuščajo dvom, predvsem pri določanju in uvrščanju v ustrezno besedno kategorijo. Menim, da je v slovenskem knjižnem jeziku še veliko področij, ki čakajo na raziskovanje, in da je kljub dobrim in kakovostno zastavljenim slovniciam ter slovarjem potrebno še veliko raziskav na področju besednih vrst, predvsem medmeta in členska, kar bi posledično pripomoglo k izboljšanju morebitnih nejasnosti pri njunem določanju oziroma razvrščanju.

Seznam literature

Bajec, Anton., Kolarič Rudolf., Rupel Mirko. 1956: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Breznik, Anton. 1916. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: tiskarna Družbe svetega Mohorja.

Makarovič, Svetlana. 1994. *Kosovirja na leteči žlici*. Ljubljana: DZS.

Makarovič, Svetlana. 1986. *Sapramiška*. Brezovica: Dokumentarna Log.

Slovar slovenskega knjižnega jezika: druga izdaja (2014/spletna različica: 2014. Ljubljana: ZRC SAZU. Dostopno prek: <http://www.sskj2.si> (1.4.2017).

Smolej, Mojca. 2009. Češki vplivi na Toporišičevo teorijo členkov. *Opera slavica*, XIX (2): 11–22.

Smolej, Mojca. 2015. Členek v sodobnem slovenskem jezikoslovju. *Simpozij Obdobja* 34: 671–678.

Stramljič Breznik, Irena. 2014. Medmet kot besedna vrsta v slovničnih opisih slovenskega jezika. *Slavistična revija* 62(1): 17–37.

Toporišič, Jože. (2004): *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

Toporišič, Jože. (1976): Pomenski ustroj stavka. *Jezik in slovstvo*, 21(7): 213–222.

Vidovič Muha, Ada. (2000): *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Vidovič Muha, Ada. (2015): Propozicija v funkcijski strukturi stavčne povedi – vprašanje besednih vrst (poudarek na povedkovniku in členku). *Slavistična revija* 63(4), 389–406.

Žele, Andreja. (2014): *Slovar slovenskih členkov*. Ljubljana: Založba ZRC.